

Η ζωή του χωριού

Κωνσταντίνος Θεοτόκης

Ο Πέτρος Κλάδης, ένας νοικοκύρης χωριάτης από τες Ξαχεράδες, επρόσμενε εκείνο τ' απόγιομα ανυπόμονος σπίτι του. Συχνά κοιτάζε από το παραθύρι τού χωριού το δρόμο, ξετάζοντας αν κανένας από τους σπάνιους διαβάτες ήταν εκείνος που εξητούσε, και ανάσανε μ' ευχαρίστηση όταν εννόησε το Σπύρο Στράτη, ένα γέροντα συχωριανό του, να 'ρχεται και να μπαίνει στην πόρτα του. Τον εδέχτηκε χαμογελώντας.

«Καλώς τον, τον προξενητή» του 'πε αμέσως «τα κέρδισες τα παπούτσια· είπαν βέβαια ναι». Ο νιόφερτος εσούφρωσε το μέτωπο, έμεινε μια στιγμή σκεφτικός, κι αποκρίθηκε λυπημένος.

«Τι να σου κάμω, Πέτρο· είπα ό,τι εμπόρεσα μα δεν τα κατάφερα· η μισή ντροπή δική σου, κι η μισή δική μου.»

«Α, θέλεις να με πειράξεις» έκαμε ο άλλος κοκκινίζοντας· «ποια φαμιλιά στο χωριό θ' αρνιότουν την κοπέλα της του γιου μου του μονάκριβου; όλοι ξέρουν πως είναι παιδί νοικοκυρεμένο, μικρό στα χρόνια, όμορφο».

«Είπαν όχι, μα την αλήθεια. Πίστευε α θέλεις· και μάλιστα η χαριτωμένη Μαργαρίτα, η ίδια, μου 'πε πως το παιδί σου είναι σα μαϊμού· δεν το παίρνει.»

Ο Πέτρος άκουσε την προσβολή κατάκαρδα κι εχόλεψε. «Πώς» εφώναξε «το παιδί μου μαϊμού; Καλύτερό της εκατό βολές· δεν του μοιάζει, ούτε στα φρόκαλά[1] του».

«Επήγα χτες, αφού μ' έστειλες, στο σπίτι του Χαντρινού· του 'πα τι γυρεύω. Επήγα και σήμερα να πάρω την απάντηση. Ο πατέρας ήθελε, φωτιά, από τα χτες· η μάνα ακόμα περισσότερο· μα η κοπέλα η χαντακωμένη ούτε να τον ιδεί, ούτε να τον ακούσει. Του κάκου της εμιλήσαμε κι οι τρεις· έμεινε στο πείσμα της, σαν ο Οβριός στην πίστη του.»

«Τον υγιό μου ούτε να τον ιδεί, ε; Και τι κακό του γνώρισε;» είπε ο Πέτρος· και επρόστεσε με σαρκασμό: «Α, δε θέλει αυτή να παντρευτεί όπως πρέπει με τιμές και με δόξες· θα φιληθεί πρωτύτερα από το γαμπρό και κατόπι λέει το ναι. Ό,τι ζητάει θα το 'βρει, μη σε μέλει. Έτσι είναι οι τωρινές κοπέλες. Μα δα εχαθήκανε οι γυναίκες· θα παντρεύω αλλού τον υγιό μου, καλά και περικάλα.»

«Θετικά· και στείλε με όπου θέλεις· και στη χώρα.»

Ο Πέτρος δεν απάντησε· εσκέφτηκε μια στιγμή κι έπειτα είπε: - «Του λόγου σου, Σπύρο, δε φταις τίποτα αν είπαν όχι. Το θέλημα μου το 'καμες· πάρ' τα τα παπούτσια σου μια φορά που τ' αγόρασα. Θυμήσου όμως που θα μου το πλερώσουν οι Χαντρινοί».

Ο γέρος επήρε το χάρισμα πολυχρονίζοντας, εκαλησπέρισε κι εβγήκε όξω με λυπημένο πρόσωπο. Κι ο άλλος μοναχός του τώρα εσυλλογιότουν, περπατώντας απάνου κάτω στο δωμάτιο, που ήταν το μοναχό του σπιτιού, μεγάλο κι ασπρισμένο μ' ασβέστη, δίχως νταβάνι και τζάμια, και που άλλα έπιπλα δεν είχε παρά ένα μεγάλο κρεβάτι και δυο σκαλιστά κασούνια, ακουμπισμένα στον τοίχο.

«Ανόλπιστα μου την έφτιακαν» έλεγε με το νου του «οι κουτοπόνηροι, οι Χαντρινοί. Ανόλπιστα η κυράτσα η Μαργαρώ· και γω έλεγα πως είχα πάλι σταφνίσει[2] ένα μεγάλο καλό για το σπίτι μου. Εταίριαζε αληθινά του παιδιού μου αυτή η παντρεία· η κοπέλα έχει

και κτήμα και σπίτι· κληρονόμα με τα σωστά της· κι είν' ομορφούλα· κι εφαινόταν τόσο ταπεινή, τόσο αγαθή, τόσο τίμια. Μα τον άγιο, δεν καταλαβαίνω πλια τον κόσμο. Γιατί να μας αρνηθεί; - Τώρα πού να βρω άλλην όμοια· κι έπρεπε να το παντρέψω γλήγορα αυτό το παιδί, γιατί σκιάζομαι να μη μου φύγει από τον τόπο· η νεολαία χαλεύει[3] ταξίδια και λησμονάει εύκολα το χωριό της. Θα φροντίσω όσο μπορώ, αλλά απέκει. - Αν ο προξενητής μου λέει την αλήθεια, (και δεν έχει σκοπό να με γελάσει) η ίδια η κυρα-Μαργαρίτα δε θα καταδέχεται· οι γονέοι της θα ήθελαν· πού θα βρουν αλλού καλύτερα; - Δόξα ας έχει ο Παντοδύναμος, με τον κόπο μου, με την εξυπνάδα μου, με τους τροπολογισμούς μου, με το εμπόριο, κάτι απόκτησα στον κόσμο· δε θ' αφήσω του γιου μου μοναχά ό,τι μ' άφηκε ο πατέρας μου· τα χτήματα τα δούλεψα, τ' αβγάτισα, τ' άξιωσα· κι ένα κομμάτι ψωμί δε θα μου λείψει, κι ούτε του παιδιού. Οι Χαντρινοί το ξέρουν. Κακό κιόλας ποτέ δεν τους έκαμα. Η κοπέλα λοιπόν δε στέργει· αυτή χωρίς άλλο, η χαϊδεμένη, το ξευτέλισμα του κόσμου! Μα γιατί; Κοτζάμ κοπελιάρα μπορεί να μη θέλει παντρεία; Κάτι θα 'ναι στη μέση· κάποιος τα κατάφερε ξυπνότερα· εκατάφερε την ίδια κι όχι τους γονέους. - Να 'ξερα ποιος είν' αυτός και να 'ξερα πως τα πράματα είναι αθώα και πως η τιμή της δεν είναι βλαμμένη, κάπως ίσως εμπορούσα να διορθώσω όλα και να τήνε φέρω εδώ μέσα. Καλύτερα όμως όχι. Τι θα καταλάβω να μπάσω σπίτι μου τέτοιους διαόλους που γλυκοκοιτάζουν τον έναν και τον άλλον. Αλίμονο από τες γυναίκες που σηκώνουν τα μάτια τους· για μέρος μου δεν τες ορέγομαι. - Μα πάλι τόση ντροπή να την αλησμονήσω; α, όχι· α μου πέσουν οι Χαντρινοί στα χέρια μου, ξέρω γω πώς θα τους παιδέψω. Θα μου τα πλερώσει όλα η κυρα-Μαργάρα. Να 'χα να λάβω από τον πατέρα της, θα τον έψενα στο δικαστήριο· ας έχω υπομονή για την ώρα».

Είχε βραδιάσει ωστόσο· οι διαβάτες εγενόνταν στο δρόμο περισσότεροι: άντρες που εγύριζαν στο χωριό από τον κάμπο, μπουλούκια μπουλούκια, γυναίκες και κοπέλες, που γελώντας σύνατες του εκεντούσαν τα ζα τους· κι έμπαινε από το παράθυρο του Πέτρου, μαζί με τες τελευταίες κόκκινες αχτίδες η χλασολή του κόσμου και οι φωνές των ζωντανών.

Ο Πέτρος έσκυψε οπίσω στο παράθυρο να ιδεί να ερχόνταν η φαμιλιά του, και ακούμπησε στο μάρμαρο τους αγκώνες του προσμένοντας. Σε λίγο εξαγνάντησε τες δυο κοπέλες του και τη γυναίκα του που εβάδιζαν και κείνες αργά, αργά, προς το χωριό· είχαν μαζί τους το ζευγάρι· δύο βόδια μαύρα, γυαλιστερά, δυνατά και θρεμμένα, που κάπου κάπου εμούγκριζαν, ή έστρεφαν μ' ορμή το κεφάλι τους διώχνοντας με τα γυριστά κέρατα τες μύγες· τα πρόβατα, το γίδι τους, τα μοχτερά, κι ένα υποζύγι φορτωμένο με τ' αλέτρι. Μαζί με τα δικά του ερχόνταν κι άλλα ζώα ξένα. Αλλά τα δικά του εχωριστήκαν από τα ξένα φτάνοντας και μαθημένα εσταμάτησαν όξω από το σπίτι, ενώ τ' άλλα εξακολούθησαν το δρόμο τους. Τότες οι γυναίκες άνοιξαν αμέσως τες πόρτες των καλυβιών, που ήταν σιμά στο σπίτι, εστάθηκαν κι επαρακινούσαν τα ζώα να μπουν μέσα. Αυτά επέρνασαν ανέγνοιαστα το κατώφλι, πρώτα τα μεγάλα, οκνά, οκνά, έπειτα τα μικρά όλα μαζί αμπώνοντας το 'να τ' άλλο, κι αφανιστήκαν όλα στο μέσα σκοτάδι. Οι γυναίκες απόθωσαν το γιομάρι τους, εξεφόρτωσαν το υποζύγι, επήγαν στο καλύβι να τα δέσουν, μιλώντας δυνατά, λέγοντας η μία της άλλης τι έπρεπε να κάμει και σε λίγο εβγήκαν οπίσω κι έκλεισαν την πόρτα. Οι κοπέλες επήγαν ν' ανάψουν στια στο κατώγι, η μητέρα τους ανέβηκε απάνου. Ήταν μισόκοπη χωριάτισσα, ψηλή και χοντρή, άσκημη λίγο· μα εκείνο το βράδυ το πρόσωπό της έφεγγε με χαμόγελο καλοσύνης. Εκαλησπέρισε ταπεινά τον άντρα της κι εκάθισε απάνου σ' ένα κασούνι, σφογγίζοντας το πρόσωπό της. Ο Πέτρος της αποκρίθηκε κουνώντας το κεφάλι και την εκοίταξε ντροπιασμένος· αυτή υποψιάζοντας τον ερώτησε με ανήσυχο βλέμμα. «Έφερε την απάντηση ο προξενητής;»

«Ο γιος σου μοιάζει της μαϊμούς» της αποκρίθηκε ο Πέτρος απότομα «έτσι λέγουν οι Χαντρινοί· η Μαργαρίτα δεν τόνε δέχεται».

«Αληθινά είπες όχι;» έκαμε η γυναίκα με θαυμασμό «α να χαθεί κι αυτή κι η προκοπή της». Κι έπειτα από μία στιγμή σκέψης ξακολούθησε: - «Αλλά το χειρότερο είναι πως τώρα δυο τρεις μέρες εγώ κι οι θυγατέρες μου όλο μιλούμε για την παντρεία του γιου μας. Το χωριό ξέρει πως επιθυμούσαμε να πάρει τη Μαργαρίτα, κι ο κόσμος θα γελάει όλος μαζί μας».

«Θα τα διορθώσουμε» της απάντησε σκεφτικός· «εσείς θα λέτε πως ήμουν ενάντιος στην παντρεία, γιατί δεν ήθελα να βάλω στη ράχη μου τα χρέγια του πατέρα της. Όπου γελάσει ύστερος αυτός είναι ο πλιο άξιος. Ας αφήσουμε όμως τούτη την ομιλία· πες μου είναι τίποτε νέο από κάτω;

«Όχι» αποκρίθηκε λυπημένη «οι άνθρωποι εδούλεψαν στο χωράφι, εμείς εβόσκαμε τα ζα μας σιμά στο καλύβι του Χαντρινού, μάλιστα οι κοπέλες εμίλησαν της Μαργαρίτας, αλλά δε μου 'παν τίποτα. Ακόκει εδιάβηκε δυο φορές κι ο Δημήτρης ο Λάζος κι εστάθηκε να την κοιτάξει που εδούλευε. Έσπερνε λάχανα· μην έχει σεμπριές με δαύτον;»

«Όχι, όχι» είπες με ψιλή φωνή μία κοπέλα του Πέτρου, χωριατοπούλα δεκαπέντε χρονών μικρόκορμη και άπαστρη που ανέβηκε κείνην τη στιγμή απάνου «δεν αγαπάει το Δημήτρη· αυτός τήνε φορτώνεται· μου φαίνεται θέλει το Μάρκο Σαϊττά, είναι καιρός που 'χουνε πιάσει γνώρα· η ίδια μου το 'λεγε» «Το Μάρκο Σαϊττά» είπες χαμογελώντας ο Πέτρος· «αυτόν ποτέ της δε θα τότε στεφανωθεί».

Ήταν Κυριακή της Αποκριάς. Οι εκκλησιές του χωριού είχαν σημάνει ενωρίς το σπερνό, γιατί τ' απόγιομα θα χόρευε, όπως κάθε χρόνο, ο κόσμος. Έτσι κιόλας, έπειτα από τη σύντομη ακολουθία εσυναχτήκαν στο χορευταριό όλοι οι κάτοικοι, χώρια οι άντρες και χώρια οι γυναίκες. Αυτή την ημέρα ήταν όλοι χορτάτοι από φαΐ καλό, όλοι είχαν κρασί, ήταν όλοι χαρούμενοι κι είχαν λησμονήσει τες πίκρες της ζωής, τες φροντίδες, τους άγονους κόπους τους, για να ξεφαντώσουν. Οι γυναίκες φορώντας τα καλύτερα ρούχα τους και τα στολίδια τους – όσες είχαν – παστρικές, χτενισμένες, γελάμενες, εσυνομιλούσαν ταχτικά και χαμηλόφωνα και με τες χρυσοπλουμισμένες φορεσιές τους, με τα καθάρια σκουτιά τους, με το χρυσάφι τους και τες χαρούμενες μορφές τους, έδιναν του χωριού γιορτάσιμη κι ευτυχισμένη όψη, σα να μην είχε γνωρίσει ποτέ κανείς αυτού τη δυστυχία. Στη μέση του χορευταριού εστεκόταν οι βιολιτζήδες και ο ταμπουρλής και ξάγναντα των γυναικών πολλοί άντρες· όχι όμως όσους είχε το χωριό, γιατί άλλοι πολλοί εσεριάνιζαν εδώ κι εκεί, άλλοι έμπαιναν στα μαγαζιά για να πίνουν και άλλοι εδιασκέδαζαν τραγουδώντας.

Τώρα εσήμαιναν των εκκλησιών οι καμπάνες, κι η χαρά και τα γέλια άξιωναν πάντα· κι εβρόντησε ρυθμικά το ταμπούρλο, καλώντας όσους ήθελαν να χορέψουν. Οι γυναίκες εσιάστηκαν, λαχταρώντας η καθεμία να την διαλέξει ο χορευτής για την πρώτη γραμμή του χορού, κι όλος ο κόσμος ανάμενε με πόθο ν' αρχίσει η δημόσια εδιασκέδαση. Οι βιολιτζήδες άρχισαν να παίζουν το μονότονο σκοπό του συρτού βηματίζοντας στον ίδιον καιρό πότε ομπρός πότε οπίσω σύμφωνα με τα πατήματα του χορού. Όλοι επρόσεχαν, αλλά κανένας δεν εκουნიότουν μη τολμώντας ακάλεστος να πάρει τα πρωτεία και ν' ανοίξει το χορό. Κι έτσι απέρασαν καμπόσες στιγμές. Έπειτα επρόβαλε ένας άντρας μισκόκοπος, μεγάλος κι όμορφος, με καινούργιο πλατοβράκι. Ήταν του χωριού ο πάρεδρος. Τα όργανα έπαψαν να σημαίνουν· οι γυναίκες αθέλητα εδοκίμασαν αν ήταν στέρεα καρφωμένα του κεφαλιού τους τα γιαδέματα, εσυγύρισαν τα φουστάνια τους, εκοίταξαν τα χρυσά στολίδια στο στήθι τους, και ακαρτερούσαν. Ο πάρεδρος επήγαινε προς απάνου τους· εκρατούσαν όλες ένα χρωματιστό μαντίλι στο χέρι· και ο άντρας εδιάλεγε όσες ήθελε, τες όμορφότερες, τες πλιο στολισμένες, τες εδικές του, έπιανε τα μαντίλια, τα 'δενε το ένα με τ' άλλο, τες έφερνε μία σιμά στην άλλη στη σειρά, κι επαράταξε έτσι μία δεκαπενταριά γυναίκες στη γραμμή, σε μία πλευρά του χορευταριού, ενώ πίσω από αυτές άλλες πολλές έδιναν τα μαντίλια τους

στες πρώτες. Κι ο χορός ήταν έτοιμος να κινήσει. Η πρώτη χορεύτρια έκαμε να τεντωθούν τα δεμένα πανιά, οι άλλες απόθωσαν απάνου το χέρι τους· το βιολί ξανάρχισε το μονότονο σκοπό και το ταμπούρλο εβρόντησε. Κι ο χορευτής έπιασε στη μέση τα μαντίλια, έσυρε χορεύοντας δύο τρία βήματα τες γυναίκες κι έπειτα τες άφησε· αυτές ξακολούθησαν να βηματίζουν ρυθμικά, σοβαρές, αμίλητες, με κατεβασμένο βλέφαρο, κάνοντας λοξά πατήματα ομπρός και δύο μικρότερα πίσω, χορεύοντας πάντα με το ίδιο ποδάρι· κι όλες μαζί επήγαιναν κατόπι στο χορευτή, που επηδούσε μπροστά στην καθεμία από ένα άκρος στ' άλλο του χορού, εστριφογύριζε, εσταύρωνε τα πόδια, έβαζε τα χέρια στη μέση επιδείχνοντας όλη του την τέχνη· σιμά του εχόρευαν τώρα στον ίδιο τρόπο κι άλλοι άντρες, που είχαν μπει στο χορό για να τον βοηθήσουν. Κι ερχότουν ο χορός γύρω στο χορευτατριό, πάντα μονότονος, κι εκινιόταν οι γυναίκες όλες μαζί σαν ένα κορμί βαστώντας αχάλαστη τη σειρά τους και το βλέμμα προσηλωμένο στις γης, με πειθαρχία και με τάξη. Σ' ένα τέταρτο τα βιολιά και τα ταμπούρλα ετσώπασαν· όλοι εσταμάτησαν· ο πρωτοχορευτής, βγάζοντας το φέσι του εχαιρέτησε τες γυναίκες κι έπειτα επλέρωσε τα όργανα. Οι γυναίκες επήγαν στην άκρη τους, οι άντρες που εβοήθησαν, σ' ένα μαγαζί για να ξιδρώσουν. Ο πρώτος χορός ήταν τελειωμένος, οι βιολιτζήδες εχούρδισαν για το δεύτερο τα βιολιά τους.

Τώρα ο Δημήτρης ο Λάζος ήρθε βιαστικός στες γυναίκες, φοβούμενος μην άλλος τον επρολάβαινε, κι εγύρευε μαντίλια. Ήτανε νέος μικρόσωμος και μαυροδερνός, με ανήσυχο βλέμμα. Έβρισκε μια πρώτη χορεύτρια, εξάνοιξε, κοιτάζοντας τρογύρου, αν η Μαργαρίτα του Χαντρινού ήταν αυτού, και αφού την είδε της εχάλεψε το μαντίλι. Αλλά η κορασιά του αρνήθηκε κάνοντας πως δεν τον έβλεπε κι αποτραβιούμενη λίγο. Ο Δημήτρης εκοκκίνισε και μία στιγμή την εκοίταξε άγρια· ήταν νέα δεκοχτώ χρονών, με όμορφα χρώματα στο πρόσωπο, με σπάνια πιθέματα κι ευγενικά, τα σκουτιά της ήταν απλά και καθάρια, αλλά στολίδια δεν εφορούσε καθώς όλες οι ανύπαντρες. Η θωριά της τον ησύχασε με μίας, έπιασε με αδιαφορία γυναίκες άλλες κι άρχισε το χορό.

Κι ο Πέτρος Κλάδης, που με τον άλλο κόσμο ετήραζε, ανανοήθηκε: - «Ω, ω, του αρνήθηκε· αλήθεια μου 'πε η θυγατέρα μου»· κι εκούνησε το κεφάλι καταλαβαίνοντας τη ζάλη του χορευτή. Τούτος, αφού εχόρεψε ένα χορό όμοιο με τον πρώτο, ήρθε κι εστάθηκε με κείνους που εκοίταζαν. Ο Πέτρος Κλάδης τον ακολούθησε με τα μάτια, τον εσίμωσε σιγά σιγά και τον εχαιρέτησε αδιάφορα. Τον τρίτο χορό τον έπιασε ένας νέος που 'χε όνομα στο χωριό για την τέχνη του· και τον τέταρτο ο γιος του Πέτρου· μα ούτε στον έναν, ούτε στον άλλον η Μαργαρίτα δεν έδωκε μαντίλι. Ύστερα ήρθε στες γυναίκες ο Μάρκος Σαϊττάς, ένας λεβέντης όμορφος και λυγερός, κι αυτουνού η Μαργαρίτα του 'δωσε το μαντίλι χαμογελώντας και την έστησε δεύτερη σιμά στην πρώτη χορεύτρια. Κι άρχισαν τα όργανα κι εκίνησε πάλι ο χορός.

Τότες ο Πέτρος Κλάδης είπε, γελώντας ειρωνικά, στ' αυτί του Δημήτρη: «Δε σε θέλει, καημένε, κοίταξέ την πως χαμογελάει του Μάρκου, χάνεις τα κόπια σου».

Ο Μάρκος ωστόσο εχόρευε λεβέντικα, επιδέξια εσταύρωνε τα πόδια, εστριφογύριζε μπρος στες γυναίκες, έκανε ψηλά πηδήματα· αλλά όταν εβρισκότουν μπρος στη Μαργάρω τότες έβανε όλη την τέχνη του, τότες εγενότουν όσο μπορούσε χαριτωμένος, έκανε τα πλιο σπουδασμένα κινήματα. Κι ο Δημήτρης έβραζε από τη ζήλεια του.

Μα κι ο χορός αυτός ετέλειωνε. Στ' αργαστήρια ο λαός έπινε κρασί κι ετραγουδούσε· στο χορευταριό οι θεατές επαινούσαν ή εκατηγορούσαν τες γυναίκες, τες ντυμασιές τους, τα χρυσάφια, το πρόσωπο, το χόρεμά τους. Εγινήκαν ακόμα δυο τρεις χοροί και τώρα εσουρούπιαινε. Στα τελευταία ηθέλησε πάλι ο Μάρκος να πιάσει μαντίλια.

Και τότες ο Πέτρος Κλάδης εσφούριζε στ' αυτί του Δημήτρη: - «Σου την επήρε από μπροστά σου· δε χορεύει παρά αυτός απόψε».

Κι ο Δημήτρης αψιωμένος επετάχτηκε προς τες γυναίκες, έπιασε τα μαντίλια που έδενε ο Μάρκος και του 'πε θυμωμένος: - «Εγώ θα χορέψω».

«Εγώ επρωτόπιακα» αποκρίθηκε ο Μάρκος με απόφαση.

«Θα σου τα πάρω!»

Οι δύο άντρες αγριοκοιταχτήκαν· οι γυναίκες άχνισαν όλες κι έκαμαν στα οπίσω, και το χωριό εκατάλαβε πως θα γενότουν καβγάς. Αλλά για τη στιγμή κανένας δεν εταράχτηκε από τη θέση του.

«Πώς» είπε ο Μάρκος θυμωμένος «άντρας είμαι και γω· εσένα του μασκαρά θα σου παίρνω πρώτα την άδεια για να χορέψω; Κι έσπρωξε το Δημήτρη με δύναμη.

Αλλά τότες οι γυναίκες άφησαν αμέσως τες σειρές τους κι εμάκρυναν φεύγοντας· ο κόσμος αναστατώθηκε· πολλοί ήρθαν σιμά στους άντρες που εμάλωνων, κάποιοι δίνοντας δίκιο του Δημήτρη, κι άλλοι του Μάρκου, και η χλαολή εγενότουν κάθε στιγμή μεγαλύτερη. Οι φρονιμότεροι εκοίταζαν λυπημένοι κι επρόβλεπαν φονικά. Ο Πέτρος Κλάδης όμως βλέποντας πως τα πράγματα ήταν καθώς τα 'θελε, ήρθε κι αυτός στη μέση, και, γιατί ο κόσμος τον εσεβότουν, ετσώπασε για να τον ακούσει. Με δυνατή φωνή είπε διατάζοντας: - «Ας φύγουν τ' όργανα δε θα χορέψει κανένας». Έπειτα έπιασε το Δημήτρη και του 'πε κι αυτουνού μαλώνοντάς τον: - «Έχεις άδικο· με τες ζήλιες σου, εσύ ανακατώνεις όλο το χωριό». Και γυρίζοντας προς το Μάρκο επρόστεσε: - «Εσύ άμε σπίτι της να κάμεις ό,τι θέλεις. Γιατί θα κοιτάζουμε στο φόρο τα νοήματά σας; Η Μαργάρω τα φταίει όλα, επήγε να κάμει φονικό».

Ο κόσμος όλος εσάστισε ακούοντας την ανεπάντευχη είδηση, κι ησύχασε ξάφνωσ· και καθένας εψιθύριζε περγελώντας τη θυγατέρα του Χαντρινού.

Μ' αυτόν τον καβγά εδιαλύθηκε κι εκείνον το χρόνο στες Ξαχεράδες ο χορός της αποκριάς· κι ωστόσο είχε νυχτώσει· οι γυναίκες είχαν φύγει· πολλοί άντρες εμεθούσαν στ' αργαστήρια, άλλοι ετραγουδούσαν στο φόρο· ο Μάρκος πουθενά δεν εφαινότουν· αλλά ο Πέτρος Κλάδης έμεινε ακόμα στο χορευταριό μαζί με το Δημήτρη, και του 'πε: «Πάμε σπίτι μου τώρα· θέλω να σε κεράσω απόψε».

«Όπως ορίζεις» αποκρίθηκε.

Και καθώς επήγαιναν σκίζοντας του χωριού το μεγάλο δρόμο, καλονυχτίζοντας τους ανθρώπους, ο Πέτρος εσυλλογίστηκε χαρούμενος: «Με το Μάρκο, ποτέ σου δε θα στεφανωθείς, Μαργάρω, και θα ντροπιαστείς όπως σου πρέπει» Και είπε του Δημήτρη: «Παραμόνεψέ τους, να τους ξεμασκαρέψεις».

«Ναι» αποκρίθηκε.

Ο χειμώνας είχε περάσει· και τα δέντρα εφούσκωναν από τους καινούργιους χυμούς, κι εξαναζούσαν θερμασμένα από τες αχτίδες του ανοιξιάτικου ήλιου. Στο χωριό οι δουλευτάδες εργαζόνταν τη γης, επαράδιναν μ' ελπίδες την οψιμιά στον κόρφο της, εκλάδευαν τ' αμπέλια, και από τον ολόμερο κάματο εξαναρχόνταν κάθε βράδυ κουρασμένοι. Στο σπίτι του Πέτρου Κλάδη δεν εμιλούσαν πλια για τον καβγά της αποκριάς, ουδέ για τη Μαργαρίτα και ο ίδιος ο Πέτρος εφαινότουν να 'χε λησμονήσει την προσβολή. Επήγαινε και κείνος κάθε μέρα με την εργατιά του στον κάμπο, κι εδούλευε τα χωράφια του. Αλλά η Μαργαρίτα εζούσε ανήσυχη. Της είχε βγει κακό όνομα από την ημέρα του χορού· οι γυναίκες την εκακομελετούσαν, ο κόσμος την εκοίταζε με υποψία. Και το καταλάβαινε· αλλά μέσα της την εθέριζε ένας πόθος αδάμαστος. Αγαπούσε μ' όλην τη

δύναμη της καρδιά της το Μάρκο κι ας ήταν φτωχός δουλευτής κι ας την εγύρευαν όλοι οι καλοστεκάμενοι του χωριού· κι ας αρνιούνταν οι γονέοι της να της τον δώσουν. Συχνά τον έβλεπε και συχνά έκλαιε μαζί του.

Ένα βράδυ, ήταν προς τες ημέρες του Βαγγελισμού, ανέβαινε στο χωριό με τα ζα της· τον αντάμωσε κι άχνισε· κι ο Μάρκος περνώντας σιμά της της είπε σιγαλά: - «Απόψε στο καλύβι σου».

Δεν αποκρίθηκε κι αναστέναξε βαθιά, τραβώντας στο πρόσωπο τη μπόλια της από ντροπή· τα μάτια της ογράθησαν και τα μάγουλά της εκοκκίνισαν, όπως οι άκρες των βουνών που τες εφώτιζε τώρα ο καθούμενος ήλιος. Επήγαινε βιαστική και ζαλισμένη· και πάνου σε κάθε δέντρο τα πουλιά ευτυχισμένα ετραγουδούσαν χαράς αρμονίες, ετραγουδούσαν πάντα καινούριους έρωτες και στη γης το χορτάρι εκυμάτιζε από την ανοιξιάτικην αύρα που ερειπιζότουν από τα ψηλά του ουράνιου θόλου κι οι καθούμενος δίσκος του ήλιου επερίχυνε γύρω γύρω χρυσοκόκκινο φως παρέτοιμος να βουτήξει στο χρυσωμένο πέλαγο. Κι ήταν η φύση γιομάτη λιγούρα έτοιμη να παραδοθεί στην ανάπαψη, στ' άγνωρα της νύχτας μυστήρια.

Η Μαργαρίτα επήγαινε· κι ωρολογιότουν απελπισμένη τι έμελλε να προέλθει από την γκαρδιωμένη αγάπη, που 'χε αθέλητα γεννηθεί στην καρδιά της και που τόσο τρανά είχε ριζοβολήσει μέσα της· με πίκρα εστοχαζότουν τους περασμένους καιρούς, τη χαμένη ησυχία της, τη χαμένη παρθενική αγνότη της ψυχής της. Και ταραγμένη από το κάλεσμα του αντρός που 'χε κάμει σκλάβους του το λογισμό της και την καρδιά της, διαβαίνοντας από τα σύσκοτα μονοπάτια, εσκιαζότουν. Εσκιαζότουν τον κόσμο όλο, γιατί υπόψιαζε πως όλοι κακόγνωμα την παραμόνευαν, πως όλοι, ποιος λίγο ποιος πολύ, εγνώριζαν το κατηγορημένο γκαρδιωμά της· εφοβούτουν, στη σκοτούρα της, και τα ίδια τα δέντρα και τες άψυχες πέτρες, γιατί, στην αψιωμένη φαντασία της, όλα είχαν τη μπόρεση ν' αποχτήσουν της λαλιάς τη χάρη, για να μαρτυρήσουν το κατάκαρδο πάθος της, το γλυκό τυράγνιο της ψυχής της, που οι άνθρωποι το 'βλεπαν ανάντελο και ντροπερνό. Αθέλητα έφερε τα χέρια στες ακουές της· τα μικρά πετούμενα εκελαδούσαν πάντα απάνου στα δέντρα και τα εφαινόταν πως από τες μελανές πρασινάδες εκατηγορούσαν και κείνα τον απαγορεμένον πόθο της.

Τη νύχτα αληθινά ο Μάρκος την επρόσμενε στην κατοικιά της. Δεν ήταν μακριά από το χωριό, σε μία κατάφυτη ράχη. Αυτή εφανίστηκε σε λίγο φοβισμένη από το κίνημά της. Στο σκοτάδι αφού τον εγνώρισε, για πολλή ώρα δεν του μίλησε, κι ούτε εκείνος ετολμούσε να της κρίνει. Τρογύρου ήταν ησυχία απέραντη, μόνο η φωνή των νυχτοπουλιών, που εκρυφόκρωζαν στη μακρότη, ακουότουν, άνεμος δε φυσούσε. Κι επαραδοθήκαν οι αγαπημένοι ολόψυχα, με την ορμή της νιότης, στην αγάπη τους κι έφευγαν με γληγοράδα οι σκοτεινές ώρες της νυχτός. Αργά, αργά, είδαν από τες χαραμάδες του πλοκού, που επερίκλυνε το καλύβι, να βγαίνει το χαλασμένο μισοφέγγαρο, κι ανανοηθήκαν με λύπη πως το ερωτικό τους οληνύχτιο έπρεπε να λάβει τέλος. Τότες ο Μάρκος της είπε με φωνή χαμηλή: - «Αγάπη μου, έφυγε κιόλας η νύχτα· πότε θ' ανταμωθούμε πάλι;»

Αναστέναξαν κι οι δυο τους· αλλά η Μαργαρίτα δεν αποκρίθηκε· αυτός ξακολούθησε· - «Πάμε σπίτι μου καλύτερα, αμέσως σε στεφανώνω».

«Το κάνω γι' αγάπη σου κι αυτό» απολογήθηκε δακρύζοντας «για σένα επάτησα τα πάντα· μα όχι απόψε· αύριο, να φέρω και τα ρούχα μου τουλάχιστο».

Το φεγγάρι είχε σηκωθεί καμπόσο, κι ακούστηκε τ' αηδόνι να ψάλλει την αρμονικότατη μελωδία του. Αθέλητα την αφοκραστήκαν κι οι δυο τους με συγκίνηση· πόσο ήταν γλυκιά·

απλή πρώτα πρώτα και λίγο λίγο ψιλότερη και στολισμένη· συργουλιστά υμνούσε τ' ανοιξιάτικο τραγούδι του την ανάσταση της φύσης, τον πόθο που εφώλιαζε σ' όλα τα πλάσματα, την επιθυμία της δημιουργίας· κι ετρίλιζε κι εγουργουλούσε κι επαραποنیότουν· και οι αχοί που ανάδινε το μικρό λαρύγγι τούς εσάλευαν τα σπλάχνα, τούς έκαναν να λησμονούν το κορμί τους. Σε λίγο και τ' άλλα πουλιά εβαλθήκαν να ψάλλουν· το χάραμα ερχότουν και οι αγαπημένοι εσηκωθήκαν να φύγουν.

Μα ένα γέλιο ακούστηκε όξω, γέλιο άσκημο και σαρκαστικό, που τους επάγωσε το αίμα στις φλέβες. Η Μαργαρίτα εκρούστηκε από το φόβο· ο Μάρκος ζαλισμένος της είπε: - «Πάμε σπίτι μου, Μαργαρίτα, αν μπορούμε, μας εκατάλαβαν». Και την έπιασε από το χέρι πηγαίνοντας προς του καλυβιού την μπασιά.

Στο φράχτωμα ο πλοκός ετρίβαζε σαν ένας να τον εχαλούσε· και μία φωνή τούς εφώναξε απ' όξω σιμά τους πολύ: - «Εύγε σας, εύγε σας».

Ο Μάρκος εγνώρισε τη φωνή· ήταν του Δημήτρη· κι ετοιμάστηκε να παλέψει και να υπερασπίσει τη Μαργαρίτα. Μα στον ίδιο καιρό από την τρύπα, που γλήγορα είχε ανοίξει στο φράχτη, ξάγναντα στην πόρτα, ένας άντρας κρατώντας ένα φανάρι εφανερώθηκε· ήταν ο πατέρας της Μαργαρίτας. Εστάθηκε μία στιγμή αμίλητος, με ορθάνοιχτα μάτια, κίτρινος από τη χολή κι από την ντροπή του, ποθώντας σκληρή τιμωρία. «Καταραμένοι, καταραμένοι!» τους είπε βραχνά.

Η θυγατέρα του έβγαλε ψιλή φωνή· αλλά ο Μάρκος ωστόσο είχε ανοίξει την πόρτα, την άδραξε από τη μέση, και μαζί της εβάλλθηκε να τρέχει μέσα στον ελαιώνα, που ολόενα αχνοφωτιζότουν. Κι ο γέροντας από το καλύβι τους εκαταριότουν, ήθελε να τους κυνηγήσει. Κι ακούστηκε οπίσω η φωνή του Δημήτρη, που έλεγε εγδικητικά: - «Εντροπιαστήκατε».

Την αυγή το χωριό όλο άκουσε σαστισμένο τι είχε συνέβει τη νύχτα· και σ' όλα τα σπίτια και τα μαγαζιά εβουρδούλισαν τη θυγατέρα του Χαντρινού. Ενωρίς επήρε ο ίδιος ο Δημήτρης την είδηση στον Πέτρο Κλάδη, που ακούοντας τον εκοίταξε κατάματα μη πιστεύοντας στην αρχή, πως τόσο γλήγορα είχε σημάνει η ώρα της πλερωμής. Μία στιγμή έμεινε σκεπτικός κι εχαμογέλασε δαιμονικά. Έπειτα έκραξε τες γυναίκες του, που ετοιμαζόνταν με τα ζα να κατεβούν στον κάμπο, έκαμε το Δημήτρη να διηγηθεί άλλη μία φορά τα πάντα χωρίς να κρούβει τη χαρά του, και στο ύστερο επρόστεσε: - «Έπαθε, ό,τι της έπρεπε. Αλλά στεφάνι ποτέ της δε θα γνωρίσει. Θα ζήσει για πάντα στην αμαρτία. Ο Σπύρος ο Στράτης το ξέρει και μου το 'πε· τους εβάφτισε ένας νούνος· και θα το μολοήσει, γιατί είναι χριστιανός καλός και φοβάται τον αφορεσμό της εκκλησίας».

Κρασάδες, Νοέμβρης 1904